

Samuel BREDECKÝ (*18. 03. 1772 Chminianske Jakubovany †25. 06. 1812 Ľvov)

Významný osvietený prírodovedec slovenského pôvodu, organizátor uhorského vlastivedného výskumu, mineralóg, geograf, topograf, etnograf, jazykovedec, štatistik, pedagóg, spisovateľ a cirkevný hodnostár.

Jeho otec Matej (Bredeczky, Bredetzky) pôsobil ako učiteľ, kantor a organista cirkevného evanjelického zboru v Chminianskych Jakubovanoch. V roku 1777 sa však rodina presťahovala a zapustila korene v Ľubici, odkiaľ pochádzala Samuelova matka Zuzana Fábryová. Bývali v evanjelickej škole, kde mladý Samuel nadobudol pod otcovým dohľadom základné vzdelanie a ako trinásťročný začal navštevovať v roku 1785 kežmarské evanjelické lýceum. Po roku však odišiel na evanjelické lýceum v Šoproni, aby si osvojil maďarský jazyk. Neskôr prestúpil na gymnázium v Štítniku, kde sa zdokonalil v slovenčine. Stredoškolské štúdium napokon ukončil v roku 1796 na evanjelickom lýceu v Šoproni. V rokoch 1796 – 1798 študoval na univerzite v Jene teológiu, prírodné a humanitné odbory. Tu nadväzoval, ako vynikajúci študent a znalec viacerých jazykov, úzke priateľské kontakty s významnými nemeckými vzdelancami. Dokonca ho zvolili za prvého tajomníka najstaršej mineralogickej spoločnosti na svete – priamo pri jej vzniku v roku 1797. Po ukončení univerzity učil štyri roky na meštianskej štátnej škole a školskom dievčenskom inštitúte v Šoproni. Pomáhal aj slovenskému národohospodárovi Samuelovi Tešedíkovi pri udržaní chodu prvej poľnohospodárskej uhorskej školy v

dolnozemskej slovenskej Sarvaši. Zakrátko však Bredeckého pozvali priamo do Viedne, kde v rokoch 180 – 1805 pôsobil ako evanjelický katechéta a vikár. Tu s ním úzko spolupracovali aj ďalší významní osvietenecí spišskí rodáci: Levočan Ján Kristián Engel, Ruskinovčan Ján Karol Unger a Popradčan Jakub Glatz. Zvlášť významná bola jeho spolupráca s priekopníkom štatistickej geografie, prešovským rodákom, Jánom Matejom Korabinským. V roku 1805 bol Bredecký povolaný za kazateľa a seniora evanjelickej cirkvi do Krakova. Odtiaľ často vykonával náročné cesty po Haliči, kde zjednocoval a reformoval tamojšie cirkevné evanjelické zbory zložené najmä z nemeckých presídlencov. Od roku 1808 bol vo Lvove, až do svojej predčasnej smrti, evanjelickým superintendentom celej Haliče. Tam založil aj prvú evanjelickú školu a vydával rozsiahle zborníky, v ktorých uverejňoval vedecké práce a obsiahle príspevky významných osobností z celej monarchie.

Bredecký opisoval vo svojich prácach topografickú realitu, prírodné javy a objavy, hospodárstvo, prírodovedné poznatky, minerálie, faunu, flóru, ale aj etnografiu súdobého Uhorska, často aj krajinné prostredie Spiša. Zvolil si popularizačnú formu – štýl cestopisu. Písal aj pedagogické práce, dokonca aj učebnice pre katolícke školy. Osobitne sa zaoberal životom spišských Nemcov a topografiou Tatier. Svoje diela si sám ilustroval a dopĺňal štatistickými údajmi. Jeho štvorzväzkové *Príspevky k topografii Kráľovského Uhorska* znovu, po vyše 200 rokoch, vyšli v roku 1991 vo vydavateľstve Kessinger Legacy Reprints ako populárna lexikografická cestovateľská topografia. Začiatkom 20. storočia a v roku 1991 tiež vyšla v troch vydaniach jeho práca o nemeckej kolonizácii Európy s popisom nemeckých osídlení v Haliči počas jej rakúskej správy. Spišské nárečové idiómy zahrnul do formy výkladového slovníka.

Samuel Bredecký zomrel ako 40-ročný vysilený náročným pracovným nasadením po krátkej chorobe. Zanechal svoju manželku Evu Dorotu Bauerovú-Paur a tri deti, najstaršie iba 4-ročné. Po jeho smrti sa manželka vrátila naspäť do rodného Prešova. Jej manžel je pochovaný na Lyčakovskom cintoríne v Lvove.

V roku 1912 mu odhalili v tamojšom evanjelickom kostole pamätnú tabuľu. Pamätnú tabuľu mu v roku 2018 odhalili aj na budove bývalej evanjelickej školy v Ľubici (dnes Penzión & Cafe Leibic), kde sa zriaďuje expozícia o jeho živote a diele.

(MCH)